

С.В. Огнарьова

студ. I курсу магістратури

спеціальність «Право»

Науковий керівник: д. ю. н., проф. Т.В. Степанова

СУДОВЕ ДОРУЧЕННЯ ЯК ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Досліджувана тема є актуальною, що пов'язано з необхідністю удосконалення практичного застосування інституту судового доручення та зростанням кількості справ, ускладнених іноземним елементом.

Судове доручення, що звернене до компетентних органів іноземних держав, є насамперед інститутом міжнародної допомоги, а його дослідження обумовлено необхідністю виявлення процесуальних порушень у процедурі звернення судів України із

відповідними судовими дорученнями та вдосконалення такої процедури на законодавчому рівні.

Для своєчасного та ефективного розгляду та вирішення справи судом може виникнути потреба у здійсненні процесуальних дій на території іншої держави, ніж держава суду, який розглядає справу. Наприклад, це може бути вручення судових документів, а саме виклику до суду або отримання доказів у справі. У такому разі учасник справи має право звернутися з вимогою до суду, який у передбаченому законом порядку звертається до суду іншої держави із судовим дорученням про надання правової допомоги, і це відбувається в межах взаємної судової допомоги.

У національному законодавстві такий порядок встановлюється Цивільним процесуальним кодексом, Господарським процесуальним кодексом та Кодексом адміністративного судочинства України. Кодекси регламентують зміст і форму судового доручення про надання правової допомоги, особливості виконання в Україні судових доручень іноземних судів, виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів, виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України [1, ст. 498–502; 2, ст. 367–371; 3, ст. 85–89].

Варто звернути увагу на те, що Кримінальний процесуальний кодекс України оперує дещо іншим поняттям. Згідно з нормами КПК України законодавець використовує термін «запит», а «доручення» – лише як форму подання запиту [4, ст. 552].

Серед процесуальних дій, за здійсненням яких суди можуть звертатися по правову допомогу, можна назвати такі: вручення документів учасникам процесу, що проживають або перебувають на території іншої держави, ніж держава компетентного суду; збирання доказів в інших державах, у тому числі передача письмових доказів, показань сторін, третіх осіб, свідків, експертів та інших учасників процесу, передача речових доказів або їх огляд судом, проведення експертиз; виклик свідка або експерта; з'ясування інформації про право, що підлягає застосуванню, тощо.

За своєю суттю судові доручення є інструментом (засобом) за допомогою якого здійснюється надання правової допомоги (це є процесуальне оформлення надання міжнародно-правової допомоги).

Визначення поняття судового доручення міститься в Інструкції про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень, що затверджена Наказом Міністерства юстиції України та Державної судової адміністрації України від 27 червня 2008 р. № 1092/5/54: «доручення це звернення (доручення, прохання, запит – залежно від вимог міжнародного договору України) компетентного органу, у тому числі судове доручення про надання міжнародної правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів тощо» [5].

Закордонні вчені розглядають іноземне судове доручення як таке, що є належним чином оформлене судом, який розглядає справу, повідомлення, прохання до суду іноземної держави, про допит свідка-резидента в межах юрисдикції цього суду та передання цих відомостей до суду, який надіслав таке доручення [6, с. 386].

Загалом необхідність співробітництва і допомоги у судових справах виникає у зарубіжних країнах і вони так само вдаються до процедури звернення до судів іноземних держав за правовою допомогою. Підстави звернення є спільними, зміст прохання до іноземного суду також типовий, а процесуальні форми визначені процесуальним законодавством відповідної держави.

Судове доручення, що звернене до компетентних органів іноземних держав, у судовому процесі України є інструментом міжнародної судової допомоги, що спрямоване на отримання необхідних засобів задля ефективного здійснення правосуддя та захисту прав учасників судочинства.

Аналізуючи викладене, можна дійшли висновку, що судове доручення – це інститут міжнародної допомоги і співробітництва при розгляді судових справ, ускладнених іноземним елементом. Цей інститут потребує подальшого вдосконалення та адаптації до законодавства ЄС, зокрема, відповідно до обраного Україною вектору свого розвитку. Важливим є також міжнародне співробітництво та використання зарубіжного досвіду, що надає можливість та перспективу багатостороннього розвитку інституту, враховуючи практику та напрацювання закордонних країн.

Такі кроки не лише дадуть змогу підвищити ефективність існуючих судових доручень, запитів і звернень, а й стануть правовою основою для нових видів судових доручень та запитів, поява яких є закономірною, неминучою й зумовлена поступальним розвитком суспільних відносин, а отже, розвитком процесуального законодавства України.

Список використаної літератури

1. Інструкція про порядок виконання міжнародних договорів з питань надання правової допомоги в цивільних справах щодо вручення документів, отримання доказів та визнання і виконання судових рішень : Затв. Наказом Міністерства юстиції України від 27.06.2008 р. № 1092/5/54: станом на 12.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-08#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
2. Fox William F. International Commercial Agreements: A Primer on Drafting, Negotiating, and Resolving Disputes. 4th ed. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, 2009. XIV. 420 p.